

บทที่ 1

คอร์ปชั่น : พิจารณาคานมูลเหตุและผลกระทบ

ความนำ

มูลเหตุของคอร์ปชั่นซึ่งการรับสินบนเป็นส่วนหนึ่งมีความเกี่ยวพันหลายทาง ทั้งเหตุผลภายในและเหตุผลภายนอกของผู้กระทำ หากเหตุผลของความบกพร่องทางกฎหมายแต่เพียงประการเดียวไม่ จึงมีลักษณะซับซ้อนยากแก่การแก้ปัญหา ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งประสงค์ ดังนั้นเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา เพื่อหาทางป้องกันและปราบปรามเพื่อลดปัญหาได้เด่นชัดขึ้น จึงสมควรพิจารณาถึงปัญหาคอร์ปชั่นในคานมูลเหตุ และผลกระทบก่อนเป็นเบื้องต้นอันจะเป็นแนวทางพิจารณาวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวต่อไป

คอร์ปชั่น : พิจารณาคานมูลเหตุ

มูลเหตุของการคอร์ปชั่น สามารถแยกออกพิจารณาได้ 2 ประการดังนี้

ก. มูลเหตุจากภายในของผู้กระทำ

การที่จะเกิดการคอร์ปชั่นหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาจากคานตัวของผู้กระทำเอง ผู้กระทำจะคงมีการไตร่ตรองใคร่ครวญถึงองค์ประกอบต่าง ๆ รวม 4 ประการ¹ กล่าวคือ

ประการแรก คือ โอกาสโดยสัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคนย่อมจะต้องมีความกลัว ความหวาดระแวงนานาประการ การกระทำใดก็ตาม ความปกติจะไม่กระทำ

¹ สฐิ อากาตฤกษ์, "มูลเหตุแห่งคอร์ปชั่น," (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป.ป.ป., 2524), หน้า 6 (อัครสำเนา).

จนกว่าจะมีใจหรือเชื่อใจใจได้ว่ามีช่องทางที่ทำได้ ในกรณีการคอร์รัปชันก็เช่นเดียวกัน ความปกติแล้วจะยังไม่กระทำการคอร์รัปชันจนกว่าจะมีช่องโอกาสที่ตนเชื่อว่า เมื่อกระทำลงไปแล้วจะไม่ถูกจับได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากผู้กระทำอยู่ในตำแหน่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งเปิดโอกาสให้คอร์รัปชันได้กว้างขวาง ประกอบกับความง่ายที่จะทำการคอร์รัปชันก็จะมีโอกาสได้มากขึ้น

ประการที่สอง สิ่งจูงใจ เมื่อมีโอกาสดำเนินการพิจารณาแล้วว่า สิ่งจูงใจ หรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งขนาดของผลประโยชน์ที่จะได้รับหรือขนาดของผลประโยชน์ที่จะสูญเสียไป เมื่อจะทำการคอร์รัปชัน

ประการที่สาม การเสี่ยงภัยต่อพิจารณาแล้วว่า หากกระทำลงไปแล้วผลที่ได้จะคุ้มค่าหรือไม่ หากกรณีถูกจับได้หรือถูกตรวจพบเข้า

ประการสุดท้าย ความซื่อสัตย์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ หากข้าราชการ พนักงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความซื่อสัตย์แล้ว ถึงแม้จะมีโอกาสดำเนินการจะไม่พึงปรารถนา กระทำการคอร์รัปชันเป็นแน่ และนับว่าความซื่อสัตย์เป็นตัวสกัดกั้นก็เลยได้ มิให้ปรารถนาผลประโยชน์อื่น ๆ ที่มีขอบ สำหรับผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริตแล้ว องค์ประกอบประการอื่น ๆ 3 ประการแรก หอจะหาทางป้องกันได้ แต่ความไม่ซื่อสัตย์เป็นเรื่องที่แม่แต่ในทางประเทศก็ยอมรับว่าป้องกันและปราบปรามได้ยาก

ข. มูลเหตุจากภายนอกและสิ่งแวดล้อม

ตามที่โลกกล่าวมาแล้วว่ามูลเหตุภายในของผู้กระทำการคอร์รัปชันเองก่อให้เกิดการคอร์รัปชันได้ แต่ไม่ว่าจะเป็นโอกาส แรงจูงใจ การเกี่ยวกับการซื่อสัตย์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับหรือมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมูลเหตุจากภายนอก หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งพอจะสรุปได้รวม 8 ประการ ดังนี้

1. มูลเหตุทางงานเศรษฐกิจและการครองชีพ

หลายท่านอาจว่า มูลเหตุจากการที่ข้าราชการพนักงานของรัฐ กระทบการครองชีพ ก็เนื่องมาจากรายได้น้อยไม่ได้สัดส่วนกับค่าครองชีพ โดยเฉพาะบางท่านมีความเห็นว่าสาเหตุอันนี้เป็นสาเหตุใหญ่ที่สุดของการครองชีพในวงการของข้าราชการชั้นผู้น้อย หรือแม้กระทั่งสมาชิกวิชาชีพได้ทำการวิจัยและมีความเห็นว่าเป็นมูลเหตุหรือสาเหตุหนึ่งของการครองชีพเช่นเดียวกัน กล่าวคือ

1) สภาพของสังคมเมืองไทยทุกยุคทุกสมัยมา ยังมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก ชั้นชั้นกลางที่ฐานะไล่เลี่ยกันมีน้อยมาก (ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประมาณ 80 % เป็นผู้มีอาชีพทางเกษตรกรรมและใช้แรงงานที่เรียกว่าชนชั้นกรรมกรชีพ) การกินร่นต่อสู้ของแต่ละฝ่ายจึงไม่มีขอบเขตว่าจะกระทำโดยสุจริตหรือทุจริต

2) รายรับหรือรายไคส่วนใหญ่ของข้าราชการไทยก็คือ เงินเดือน ซึ่งหมายถึงเงินที่ได้มาจากงบประมาณแผ่นดินประเภทเงินเดือน ซึ่งรัฐบาลต้องเสียเงินเป็นอัตราเงินเดือนให้แก่บรรดาข้าราชการและพนักงานของรัฐปีละมาก ๆ ทุกปี ตามขอเท็จจริงรายไคขั้นต่ำสุดของข้าราชการไทย นับว่าต่ำมาก แต่ปรากฏว่าค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อย ๆ ความจำเป็นที่จะต้องเลี้ยงครอบครัวไม่อดตายและอยู่ได้โดยไม่อาศัยเพื่อนฝูงช่วย ข้าราชการไทยจึงต้องกินร่นแสวงหาประโยชน์รายไคทุกทางไม่ว่าจะสุจริตหรือทุจริตก็ตาม ในลักษณะนี้จึง เป็นลักษณะที่ความจำเป็นบังคับแบบไม่มีทางเลือก

3) ในสมัยแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะอุตสาหกรรมในประเทศไทย ประชาชน พ่อค้า นักธุรกิจ และชาวต่างประเทศ มักซื้อความสะดวกรวดเร็ว และความรำคาญด้วยการศึกษินบนพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของและธุรกิจที่ต้องการ จนกลายเป็นเช่นธรรมเนียมว่า ทั่วไปคึกคักธุรกิจกับหน่วยราชการจะต้องมีสินบนไปให้

4) เมื่อมีการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาล อาทิ การสร้างเขื่อน ถนน สะพาน และอาคารสถานที่ ตลอดจนการส่งเสริมอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากมาย จึงได้มีการร่วมมือกันระหว่างฝ่ายราชการกับฝ่ายพ่อค้านักธุรกิจ เพื่อหาผลประโยชน์จากการลงทุนของรัฐ

5) เนื่องจากอัตราเพิ่มของประชาชนเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่ทรัพยากรของชาติมีจำกัด ใต้ดิน ป่าไม้ และแม่น้ำลำคลอง มีการแก่งแย่งกัน เพื่อจะได้ได้มาซึ่งอาชีพและที่อยู่อาศัย จึงเกิดการวิ่งเทรนควยเล่หกลมาหาทุกอย่างก่อให้เกิดการทุจริตในวงราชการได้¹

แต่อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายท่านเห็นว่า มูลเหตุอันนี้ไม่ใช่เป็นจริงเสมอไป ดังเช่น ท่านศาสตราจารย์ธานีทร กรัยวิเชียร มีความเห็นว่า มีผู้ยากจนมิใช่น้อยที่บำเพ็ญตนด้วยความน่าเคารพ แม้จะยากจนก็อยู่ตามประสายากจน ตรงกันข้ามกับคนที่มั่งมีบางคน คนที่เตรียมพร้อมควยทรัพย์สิน และหลักทรัพย์ที่บางคน กลับทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างปราศจากยั้งอาย²

นอกจากนี้บางท่านเห็นว่า แท้ที่จริงความยากจนนั้นในตัวของมันเองไม่ใช่เป็นมูลเหตุอันสำคัญของการคอร์รัปชัน ความยากจนจนถึงขั้นอดอยากนั้น ป้องกันการคอร์รัปชันยิ่งกว่าที่จะเพิ่มจำนวนมัน ในสังคมที่ยากจนอย่างเรื้อรังมักไม่ค่อยมีเกิดขึ้น ทั้งนี้คงจะเป็น

¹ ราชตะเอี้ยกเพิ่มเคิมอาน สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัยเรื่อง การทุจริตในวงราชการ," หน้า 28-31.

² ธานีทร กรัยวิเชียร, "กฎหมายกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง," การฉ้อราษฎร์บังหลวง, หน้า 4.

เพราะไม่มีใครมีเงินพอที่จะให้สินบนและเรียกรับเอาเงินทองก็ไม่มีใครยอมจ่าย¹

2. มูลเหตุทางการเมือง

สภาวิจัยแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยและเห็นว่า การเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งของการคอร์รัปชัน โดยวิเคราะห์มูลเหตุหรือสาเหตุของคอร์รัปชัน อันเนื่องมาจากมูลเหตุหรือสาเหตุทางการเมือง ดังนี้

1) ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ก่อให้เกิดกลุ่มบุคคลซึ่งเรียกกันว่านักการเมืองเกิดขึ้น กลุ่มบุคคลนี้มีอำนาจวาสนาอย่างที่ไม่เคยมีมาแต่กาลก่อน หลายคนในกลุ่มนี้มักใช้อำนาจนี้ในทางแสวงหาประโยชน์ ทำให้เกิดการทุจริตในวงราชการอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงไปถึงนักบริหารหลายระดับ ความหมายของคำว่า กินจอบ กินเสียม กินเหล็ก กินทราย ฯลฯ ได้เพิ่มเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางตั้งแต่นั้นมา

2) ระบบพรรคการเมืองอันเป็นสิ่งจำเป็นในระบบประชาธิปไตยได้กลายเป็นระบบพรรคพวกไป และแทนที่จะเป็นสถาบันที่รวมกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์อย่างเดียวกัน กลายเป็นการรวมกลุ่มบุคคลซึ่งแสวงหาผลประโยชน์อย่างเดียวกัน แทนที่จะหากินอย่างอิสระ กลายเป็นหากินแบบเป็นกลุ่มเป็นก้อน²

¹ เกริกไกร จิระแพทย์, "คอร์รัปชันในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ในรัฐนิวเซาท์เวลส์," แพลตและเรียบเรียง โดย วาสิษฐ์ บุนนาค, วารสารสำนักงาน ป.ป.ป., 1 (ตุลาคม 2520), หน้า 60.

² สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัย เรื่องการทุจริตในวงราชการ," หน้า 31-32.

ในระบบการปกครองซึ่งมีแต่ร่วมผลประโยชน์เดียวกัน ไม่ได้รวมอุดมการณ์เดียวกัน ในพรรคการเมืองหรือในที่ซึ่งอุดมการณ์ทางการเมืองไม่ปักหลักแน่นอนหา คอร์ปชั่นมีแนวโน้มที่จะมีมาก การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในประเทศไทยในอดีตขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและลูกน้องซึ่งที่ใดกล่าวนำแล้ว ซึ่งเห็นได้ชัดว่า เป็นต้นเหตุนำมาซึ่งการคอร์ปชั่น การอุปถัมภ์อุปถุและเลือกที่รักมักที่ชัง¹

3) มีการวิ่งเต้นและประมุลราคาสมาชิกพรรค คือนที่ทำตัวคิมชื่อ หรือเป็นนักพูดที่เกาะกระ ระรานจนกระทั่งมีคำกล่าวกันว่า นักการเมืองของเรามีความไม่แน่นอนและในกาลครั้งหนึ่ง บางคนถึงกับกล่าวเปรียบเทียบกับเอาว่า ถ้ามีเงินสักห้าสิบล้านบาทก็คงจะซื้อผู้แทนได้เกือบทั้งสภา และจะเป็นรัฐบาลโคกตลอดกาลทุกยุคทุกสมัย²

4) ในระบบการเมืองที่นักการเมืองมิได้มาจากชนชั้นสูง และฐานะดี คอร์ปชั่นมักจะเกิดขึ้น ประเทศในกลุ่มอัฟริกาเป็นตัวอย่างที่ดี นักการเมืองอัฟริกาส่วนใหญ่ไม่ใช่คนร่ำรวย การที่ได้ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งรัฐมนตรี จึงทำให้เขาเหล่านั้นต้องการเงิน และโอกาสก็เปิดให้เขาที่จะใช้อำนาจในหน้าที่เพื่อหาเงินและผลประโยชน์³

ประเทศอินโดนีเซียก่อนการปฏิวัติโค่นล้มประธานาธิบดีซูการ์โน ในปี ค.ศ. 1965 มีการคอร์ปชั่นกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากความยากจนของนักการเมือง และเนื่องจากถือว่าพวกเขา เป็นผู้ปลดปล่อยอินโดนีเซียให้พ้นจากการเป็นอาณานิคม ดังนั้น

¹ เกริกไกร จิระแพทย์, "คอร์ปชั่นในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นในรัฐนิวเซาท์เวลส์," หน้า 64.

² สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัย เรื่องการทุจริตในวงราชการ," หน้า 32.

³ เรื่องเดียวกัน.

จึงนึกเอาว่าเขาควรจะได้มีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย.¹ ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันมีเป็นจำนวนไม่น้อย นักการเมืองของไทยที่เข้าไปเล่นการเมืองเพื่อให้อิม ไม่เหมือนกับนักการเมืองในต่างประเทศที่เป็นคนอิมแล้ว และเล่นการเมืองเพื่อหาชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่วงศ์ตระกูล แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเรามีได้นักการเมืองที่ดีเสียทีเดียว ในประเทศไทยเราคงมีชื่อที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาก ท่านไม่ยอมเล่นการเมือง เพราะการหาเสียงต้องสิ้นเปลืองและมีการวาทกันอย่างหยาบคาย ไม่สุภาพ คนหัวนั้นเมื่อต้องลงทุนก็คงเทียบวาทุหนียมสินธุ์ โดยหวังว่าถ้าได้เป็นนักการเมืองแล้วจะส่งใช้คนทั้งคนและคอก และนี่เองคือที่มาของการกินจอบกินเสียม²

นอกจากนี้ ในต่างประเทศนักการเมืองของเขาคิดตลอดเวลาว่าจะทำอะไรจึงจะได้รับความเลือกทั้งซ้ำ บางคนถูกเลือกซ้ำตลอดชีวิต และเขาถือว่าเป็นเกียรติยศอย่างสูงของตระกูล สำหรับของเราความคิดเรื่องนี้น้อยและคงไม่คิดเพื่อวันหน้า บางคนจึงเป็นคนไม่มีอุดมคติกลายเป็นนักทอโยไป³

5) ในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไม่ได้เป็นไปตามกฎเกณฑ์การได้มาซึ่งอำนาจ ไม่เป็นไปตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายของประเทศที่เรียกว่าการเมืองไม่มีเสถียรภาพ ประเทศนั้นมักจะมีการคอร์รัปชัน ตัวอย่างประเทศไทยที่มีการปฏิวัติรัฐประหาร

¹ เกริกโกร จิระแพทย์, "คอร์รัปชันในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ในรัฐนิวเซาท์เวลส์," หน้า 62-63.

² กมล สกลเสข, "การทุจริตและประพฤตินิยมขโมยในวงราชการ : บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย," หน้า 32.

³ สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัย เรื่องการทุจริตในวงราชการ," หน้า 33.

กันหลายครั้ง ทำให้ทุกรัฐบาลอยู่ในฐานะไม่ปลอดภัย เนื่องจากความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองและเพื่อรักษาสถานภาพทางการเมืองของเขาเอาไว้ นักการเมืองจึงกลายเป็นนักแสวงหาประโยชน์และโครงสร้างทัศนคติใหม่ขึ้น คือ การคอร์ปชั่นเพื่อถอนทุนค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้ง¹

6) ในระบบการเมืองที่กลุ่มผลักดันต่าง ๆ ไม่มีหรือมีแค่อนแอหรือมีกำลังและอิทธิพลน้อย ในบางประเทศได้พิสูจน์ให้เห็นว่านำไปสู่การคอร์ปชั่นใก้กาย การขาดแคลนหรืออ่อนแอของสถาบันก่อให้เกิดผล 2 ประการ คือ ทำให้ไม่มีการสนับสนุนทางการเงินทุนแก่พรรคการเมือง และทำให้ไม่มีองค์กรที่คอยวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล การไม่มีเงินช่วยสนับสนุนในการสมัครรับเลือกตั้งทำให้นักการเมืองผู้ซื้อสัขัยสุจริตต้องเลือกเอาระหว่างการใช้เงินทุนอันจำกัดของตนเองและกลายเป็นคนยากจนไป หรือมิฉะนั้นก็ต้องละทิ้งความทะเยอทะยานทางการเมืองเสีย แต่สำหรับนักการเมืองที่ไม่มีความสุจริต ก็จะเข้าหาการคอร์ปชั่น เนื่องจากการหาเสียงต้องใช้เงินมาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก และโดยที่กลุ่มต่าง ๆ ที่มีเงินทุนมาก หาได้ยาก นักธุรกิจที่ร่ำรวยจึงเข้าทำหน้าที่แทน

ในประเทศไทย กลุ่มผลักดันต่าง ๆ ที่อยู่นอกวงการชั้นสูงไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของรัฐบาล ไม่มีเสียงแสดงความคิดเห็นของประชาชนอันเข้มแข็ง ดังนั้น นักธุรกิจชั้นสูงจึงได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหารหรือสมาชิกรัฐสภา โดยอาศัยความเป็นญาติมิตรและที่มีมากที่สุด โดยอาศัยเงินเป็นสินน้ำใจ²

¹ เกร็กโกโร จิระแพทย์, "คอร์ปชั่นในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ในรัฐนิวเซาท์เวลส์," หน้า 63.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63-65.

3. มูลเหตุจากสภาพแวดล้อมทางสังคม

เมื่อกล่าวถึงปัญหาการคอร์รัปชัน มรดกทางชนบทรรมนิยมของสังคมจะ
 ต้องนำมาพิจารณาด้วย ถ้ามีการคอร์รัปชันในอาฟริกามากกว่าในเคนมาร์ก มันก็เป็น
 เหตุที่ว่าทัศนคติต่อการคอร์รัปชันในอาฟริกาแตกต่างกว่าในเคนมาร์ก... เพราะชาวอาฟริกา
 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่การคอร์รัปชันถือเป็นสิ่งธรรมดา และเป็นเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจ
 ประจำวันอย่างหนึ่ง ¹

ประชาชนส่วนใหญ่ในหลายประเทศ ไม่ถือว่าการคอร์รัปชันเป็นสิ่งชั่วร้าย
 แต่ประการใด ในปี พ.ศ. 2514 รัฐมนตรีของประเทศมาเลเซียคนหนึ่งถูกจับไคววรับสิน-
 บน ความรู้สึกของประชาชนไม่ได้แสดงความรังเกียจแถมอย่างใด กลับรู้สึกสงสารและ
 เห็นใจที่รัฐมนตรีผู้นั้นทำได้ไม่แนบเนียนพอ ²

สำหรับประเทศไทยได้มีการวิจัย ดังนี้

1) สภาพสังคมของประเทศไทยแต่เดิม มีคุณลักษณะที่เป็นปฏิบัติของการ
 ทุจริตในวงราชการเป็นอย่างมาก ³ แต่ในปัจจุบันความนิยมในวัตุที่มีอิทธิพลสูงมากขึ้น
 ในสังคมคุณธรรมทยลดน้อยลงเป็นลำดับ จากจิตใจของประชาชน เหตุจากความเป็นอยู่
 การครองชีพและวัตุเครื่องบำรุงความสุข ได้เพิ่มมากขึ้นทุกที ลักษณะการเพิ่มในทาง
 วัตุไม่สัมพันธ์กับรายได้ของคนไทยเป็นเหตุให้เกิดความคิณรน เพื่อความอยู่รอดอย่างมีเกียรติ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66-67.

² เรื่องเดียวกัน.

³ สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัยเรื่องการทุจริตในวงราชการ,"

โดยเฉพาะชนชั้นข้าราชการไทยผู้มีรายได้เพียงเงินเดือนประจำ การเอาแบบอย่างกันในทางสังคมก็อยู่อย่างพุ่มเฟือย การเอาแบบอย่างลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งเสียหาย ถ้าได้รับบริการจากผู้อื่น เพราะต่อไปเมื่อมีเรื่องราชการเกี่ยวข้องกับธุรกิจ พ่อค้า ประชาชนก็ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมต่อส่วนรวมได้ เพราะไปคิดของต่อความสำนึกในบุญคุณ¹

2) สังคมไทยปัจจุบันไม่ต้องกันว่า การทุจริตคดโกงเป็นเรื่องที่น้ำอับอายหรือเสียหาย ถ้ามีเงินเข้าสังคมใดทุกแห่ง ถูกจำคุกเพราะลักขโมยหรือคดโกงออกมาเป็นนายกสมาคมที่มีเกียรติหุหุหุหุได้ จึงสร้างความเชื่อมั่นยิ่งขึ้นไปอีกว่า เงินเท่านั้นสำคัญยิ่งกว่าอะไรที่สุดของสังคมยุคนี้ ยิ่งโกงยิ่งมีเกียรติ เงินมากยิ่งมีหน้ามีหน้า มีพรรคพวกสนับสนุนบริวารมาก²

3) สังคมไทยยังฝังแน่นอยู่ในระบบ "เจ้าขุนมูลนาย" คือ ราษฎรกลับเกรงข้าราชการ หรือผู้มีตำแหน่งยศศักดิ์ ส่วนข้าราชการก็ยังทำตัวเป็นนายเหนือหัวราษฎรตลอดมา เพราะแม้ว่าราษฎรจะรู้ว่าราชการคนนั้นคนนั้นทุจริต แต่ก็ไม่กล้าพูด ไม่กล้าฟ้องร้อง ยังเคารพกราบไหว้อยู่เช่นเดิม³

4) ความไม่รู้หนังสือและการขาดความรู้ หรือเจตจำนงเป็นอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งจะคงพิจารณา เนื่องจากความไม่รู้หนังสือ ทำให้ไม่ทราบว่าจะติดต่อกับเจ้าพนักงาน

¹ รายละเอียดเพิ่มเติมตาม กรม สกลเคชา, "การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย," หน้า 41.

² สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัยเรื่องการทุจริตในวงราชการ," หน้า 42.

³ เรื่องเดียวกัน.

ใ้ถูกทวงอย่างไร เจ้าหน้าที่ยังถือโอกาสจากความโง่เขลาเบาปัญญา เรียกเอาเงิน
ทองอยู่เสมอ¹

5) การกระทบกันระหว่างชนบทร มเนียมดั้งเดิมกับวิธีการปกครองแบบ
ใหม่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันขึ้นได้ ประเพณีการให้ของขวัญแก่กันและกันนำไปสู่การคอร์รัปชัน
ในปัจจุบันนี้มันเป็นชนบทร มเนียมของไทย ที่จะคงให้ของขวัญตอบแทนบุญคุณแก่ผู้ทำคุณ-
ประโยชน์ให้ เมื่อก่อนการให้ของขวัญทำนองนี้มาในรูปสิ่งของต่าง ๆ ไม่ใช่เงินแต่
เพียงอย่างเดียว แต่เมื่อระบบเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าและซับซ้อนยิ่งขึ้นก็ใช้เงินเพียง
สิ่งเดียว เคยมีผู้ทำการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการและประชาชนไว้ว่า คนไทย
ส่วนมากถือว่าการ รับของ สมนาคุณจากผู้อื่นที่ตนให้ประโยชน์จากการทำหน้าที่ตามปกติเป็น
ของธรรมดา และไม่ถือว่าผิด สำหรับประชาชนนั้นให้การยอมรับในพฤติกรรมดังกล่าวมาก
กว่าข้าราชการ²

4. มูลเหตุจากการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ

นายสุธี อากาศฤกษ์ ได้เคยกล่าวไว้ว่า การบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ
หมายถึงการปกครองบังคับบัญชาที่หละหลวม ผู้ใดปกครองหรือผู้บังคับบัญชาไม่สุจริต การ
บริหารงานก็ล้มเหลวเป็นส่วนรวม ซึ่งเห็นได้ทุกอย่างที่ว่าทำไมปัญหาคอร์รัปชันเห็นอยู่เท่า
ผู้บังคับบัญชาน่าจะกวัดขั่นควบคุมทางระเบียบวินัยหรือพิจารณาลงโทษ แต่ทำไมกระทำ
นั้นเป็นที่เปิดเผยและ เกือบจะเป็นทางประเพณีนิยมของบ้านเมืองก็ได้ ทั้งยกตัวอย่าง เช่น

¹ เกริกไกร จิระแพทย์, "คอร์รัปชันในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ใน
นิวเซาท์เวลส์," หน้า 67.

² ทินพันธุ์ นาคะตะ, "การคอร์รัปชันในราชการไทย : การสำรวจความคิดเห็น
ของข้าราชการและประชาชน," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 17 (กรกฎาคม 2520) :

กรณีรถสิบล้อ ปรากฏว่าจากการที่ไถ่จึกเจ้าหน้าที่ ป.ป.ป. นั่งรถสิบล้อ จำนวน 3 คัน ผ่านคานทาง ๆ เข้ามาในกรุงเทพมหานคร ได้ถูกเรียกหรือเสียเงินให้แก่เจ้าหน้าที่คานหลายสังกัด เป็นเงินถึง 11,090 บาท และเสียเวลาจากปกติ 8 ชั่วโมง เป็น 16 ชั่วโมง ซึ่งนายสุธี อากาศฤกษ์ ได้ให้ความเห็นว่า การคอร์ปชั่นอันนี้เปิดเผยแก่การบริหารงานไม่สามารถควบคุมได้ หมายถึง อยู่ในภาวะจำยอมที่เกิดเรื่องนี้ทุกบ่อย ๆ ¹

ความบกพร่องในการบริหารเปิดโอกาสให้แก่การคอร์ปชั่น กล่าวคือ เป็นทางการมากเกินไป คอร์ปชั่นก็ยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น ประเทศที่มีหัว เมืองอันทันสมัยเป็นที่อาศัยของชนชั้นสูง มีสำนักงานแบบตะวันตก มีแบบการบริหารที่ก้าวหน้า ในขณะที่ชนบทหนุมานทางไกลปกครองด้วยหัวหน้าหรือผู้อาวุโส ซึ่งมีบทบาททางการเมือง การบริหาร ศาสนาและสังคม ยังเป็นแบบเดิมที่ได้ถือปฏิบัติกันมาช้านาน โครงสร้างทางการแบบผสมนี้แตกห่างไปจากแบบเก่าและแบบใหม่ การดิ้นรนจะพบมากในระบบการบริหารงานเช่นนี้ เนื่องจากความอ่อนแอทางกำลังของสังคมที่จะชี้นำการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐได้ จึงเปิดโอกาสการบริหารเป็นไปตาความประสงค์ของเจ้าพนักงาน คือ ประชาชนและเจ้าพนักงานส่วนใหญ่ยังไม่รู้ความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ของสาธารณะกับผลประโยชน์ส่วนบุคคล เจ้าพนักงานจะเลือกปฏิบัติไปตามกฎหมายทุกตัวอักษร หรือยอมให้มีการบิดเบือน หรือล่วงละเมิดขึ้นอยู่กับความพอใจและประโยชน์ที่เขาจะได้รับ บุคคลอาจจะต้องจ่ายเงินให้เจ้าพนักงานปฏิบัติไปตามกฎหมาย เช่น ออกใบสำคัญ ใบอนุญาตต่าง ๆ หรืออาจให้ละเลยมองข้ามไปเสีย เช่น การเรียกเก็บภาษี กล่าวโดยย่อก็คือ คอร์ปชั่นเป็นสะพานเปิดช่องว่างของการบริหารที่ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั่นเอง ²

¹ สุธี อากาศฤกษ์, "มูลเหตุแห่งคอร์ปชั่น," หน้า 65.

² เกริกไกร จิระแพทย์, "คอร์ปชั่นในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ในรัฐนิวเซาท์เวสต์," หน้า 65.

1 การซาคคูลย์แห่งอำนาจที่ถูกต้อง เช่น การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งความหลักการบริหารและควยกฎหมาย ผู้วราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ แต่มีหน่วยราชการหลายหน่วยพยายามแยกตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อหัวหน้าในส่วนภูมิภาค โดยมาขึ้นเสียกับส่วนกลาง เมื่อเป็นเช่นนี้มีอะไรเกิดขึ้น หัวหน้าในส่วนภูมิภาคกลัวกลัวว่ากลัวอะไรไม่ได้ ทางเมืองหลวงก็ควบคุมดูแลไปถึง เพราะอยู่ทางไกล จึงได้เกิดหน่วยที่ทำงานเหมือนเป็นอิสระซ่อนกันอยู่ในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เป็นการขั้วขั้วให้ทำผิดทำร้ายและทำการทุจริตในวงราชการได้ง่าย เพราะทำแล้วก็ไม่ใครว่ากลัวกลัวกันได้ ส่วนราษฎร เมื่อเกิดทุกข์ร้อนก็ไปรู้จะหันหน้าไปหาใคร เพราะผู้วราชการจังหวัดและหรือนายอำเภอ ซึ่งแต่ไหนแต่ไรมาเคยเป็นที่พึ่ง เคยระงับความทุกข์ร้อนให้ได้ก็พึ่งมิได้จริงจึงเสียแล้ว 1

นอกจากนี้ในระบบราชการยังมีระบบการเสนอหนังสือตามลำดับชั้นและมีกฎหมายเกี่ยวกับวินัยสนับสนุนไม่ให้กระทำการข่มขู่บังคับบัญชา (เว้นแต่ในกรณีพิเศษ) หนังสือเช่นบางฉบับจึงต้องเขียนผ่านโต๊ะต่าง ๆ ถึง 5 และ 6 โต๊ะ การที่ต้องผ่านเช่นนี้ในบางกรณีก็เพียงเพื่อให้เกียยดหัวว่าผ่านแล้วเท่านั้น บางทีก็กินเวลาหลายวัน เพราะไปเป็นกรรมาการที่นอนเสีย ไม่ค่อยได้อยู่สำนักงาน นี่คือนอกเกิดของการชักช้าที่เรียกกันว่า "เรคเทป" เมื่อราษฎรไม่สามารถทนทานต่อการชักช้าเช่นนี้ได้ จึงยอมทุ่มทุกอย่างเพื่อให้เรื่องผ่านเร็ว และเสร็จเร็ว นี่ก็คือนอกเกิดอันหนึ่งของการทุจริตในวงราชการ 2

1 สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัยเรื่องการทุจริตในวงราชการ," หน้า 36.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 37.

2) ระบบการบริหารไม่ประสานกัน รวมอำนาจมากเกินไป มอบอำนาจหน้าที่ให้ไม่เพียงพอ และแข่งกระด้าง ไม่ยืดหยุ่นมากเพียงใดคอร์ปชั่นยังมีมากขึ้นเท่านั้น... เนื่องจากไม่มอบอำนาจให้ และการประสานงานไม่ดีพอ ผู้บริหารชั้นผู้น้อยไม่กล้าตัดสินใจควยตนเอง คำร้องขอของประชาชนต้องเสนอขึ้นไปหลายลำดับกว่าจะส่งการลงมาได้ และใช้เวลานานมาก เพราะเจ้าหน้าที่ไม่กล้าผิ่ระเบียบเพื่อให้งานเร็วขึ้น การให้สินบนจึงไ้ค่นำมาใช้ วงการธุรกิจคงจะเป็นง่อยอย่างแน่แท้หากไม่ไ้สินบนมาทำให้เกิดความยืดหยุ่นแก่ระบบการบริหารอันแข่งกระด้างนั้น ¹

นอกจากนี้หากมีการ มอบอำนาจมอบงานให้ การมอบงานสำคัญหลายอย่างให้แกคน ๆ เดียว แทนที่จะทำ เป็นรูปองค์คณะหรือแบ่งอำนาจหน้าที่ให้หลายคนทำ ทำให้คนบางคนมีงานจนล้นมือ และ เกิดอิทธิพล ก่อให้เกิดความแตกร้างและเป็นช่องทางให้กระทำการทุจริตได้ง่าย ²

3) คอร์ปชั่นโน้มเอียงที่จะมีอยู่ในระบบซึ่งการตรวจสอบควบคุมเจ้าพนักงานมีไม่เพียงพอ ในประเทศต่าง ๆ ไม่เคยมีการขาดแคลนบทกฎหมายที่ต่อต้านคอร์ปชั่น อย่างไรก็ตาม ความเฉยเมยของรัฐบาลประเทศคือยพัฒนาที่จะวางมาตรการควบคุมข้าราชการในเรื่องคอร์ปชั่นเป็นเรื่องที่เห็นกันอยู่เสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากแนวความคิดที่ว่า การคอร์ปชั่นเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสิ่งที่อภัยกันได้ เพราะเงินเกือนน้อย โดยไม่มีการลงโทษอย่างเพียงพอ ข้าราชการคนใ้ใคร่ร้ายขึ้นมาได้โดยไม่ถูกจับ จะถูกมองคู้ยอย่างเกรงขามและชื่นชม ในประเทศไทยจากหลายกรณี เปิดเผยให้เห็นว่า ผู้กระทำคอร์ปชั่นเล็ก ๆ น้อย ยังคงรับราชการต่อไปได้ เนื่องจากความรักและความ

¹ เกริกไกร จิระแพทย์, "คอร์ปชั่นในรัฐบาลของรัฐ และรัฐบาลท้องถิ่นในรัฐนิวเซาท์เวลส์," หน้า 65.

² สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัย เรื่องการทุจริตในวงราชการ" หน้า 37-38.

ใจของผู้บังคับบัญชา สำหรับการคอร์ปชั่นจำนวนมาก ๆ นั้นแล้ว บุคคลที่พัวพันเกี่ยวข้องกับอยู่ที่ใหญ่โต และมีอำนาจมากเกินกว่าที่กฎหมายจะทำอะไรได้ ¹ ๑๗๐ p 39

5. มูลเหตุเกิดจากกฎหมายหรือระเบียบมีช่องว่างหรือมีข้อบกพร่อง

ปัญหาสำคัญทางกานกฎหมายก็คือ คติทางกานวิธีพิจารณาความที่ถือว่า "บุคคลยังมีสิทธิอยู่จนกว่าจะพิสูจน์ไ้ความมีความผิดจริง" แต่คอร์ปชั่นมิได้เป็นอาชญากรรมที่เห็นใจโจ่งแจ้ง หากพยานหลักฐานได้ง่าย ยิ่งกว่านั้นการคอร์ปชั่นยังก่อประโยชน์ให้คู่กรณีทั้งสองฝ่าย จึงไม่ค่อยมีฝ่ายใดยอมเปิดเผยออกมา และถ้าหากมีผู้บารณาจะเปิดเผยความจริงในเรื่องนี้ กฎหมายหมิ่นประมาทก็จะยับยั้งเขาไว้ ทั้งกฎหมายของเกือบทุกประเทศเอาผิดกับบุคคลผู้ให้สินบนเท่า ๆ กับผู้รับสินบน จึงไม่ค่อยมีผู้ให้สินบนคนใดกล้าดำเนินคดีกับผู้รับสินบนเลย ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ถ้ากฎหมายออกมาตรงกันข้ามกับความพอใจของคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือทำให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้นได้เปรียบ ก็จะเป็นที่มาของคอร์ปชั่นเช่นกัน เป็นคนว่า กฎหมายกับการพนัน โสเภณี ยาเสพติด ฯลฯ การคอร์ปชั่นของตำรวจมักจะมีมากในแถบที่มีโสเภณี และยาเสพติด คอร์ปชั่นในเมืองวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนในเมืองนั้นชอบเล่นการพนัน จึงอาจกล่าวไ้ว่ามีกฎหมายหลายฉบับที่ทำให้เกิดคอร์ปชั่นขึ้นได้ ²

คำโบราณของไทยเรามักกล่าวไว้อย่างหนึ่งว่า "อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน" หมายถึงว่า อย่าไปยุ่งหาเรื่อง จะนำความเดือดร้อนมาให้ โดยนัยความหมาย

¹ เกร็กโกร จีระแพทย์, "คอร์ปชั่นในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ในรัฐนิวยอร์ก" หน้า 66.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 68-69.

นี้ จึงมาคิดกันเสียว่า ใครจะกินจะโกงอย่างใดก็ช่าง บ้านเมืองไม่ใช่ของเราคนเดียว
 อย่านำไปทำเป็นรูเข้า ถึงรูแล้วก็ต้องนั่งเสีย เพราะพูดไปก็ราคาสองไพเบี้ย ถ้านั่งเสีย
 ยิงจะได้ "คำลึงทอง" พยานหลักฐานจึงหาได้ยากนักหนา เพราะเมื่อคิดจะให้ส่วนที่
 สมาย ส่วนรวมก็กองลำบาก ผู้ร้ายและคนทุจริตจึงกำเริบหนักขึ้น" ¹

๒๑๐๗ นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความเห็นไว้ว่ามีบางกรณีที่ถูกกฎหมายหรือระเบียบ
 ข้อบังคับนั้นเอง เป็นสาเหตุให้ข้าราชการมีช่องทางทำการทุจริต โดยยกตัวอย่าง
 พระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ซึ่งห้ามการค้าประเวณีไม่ว่าในรูป
 แบบใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงหลักธรรมชาติและความเป็นจริง ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมี
 ช่องทางเรียกเงินจากสำนักโสเภณีที่ตั้งขึ้นในเขตเป็นรายเดือน ถึงแม้จะมีการจับกุมก็
 เป็นเพียงเพื่อเป็นหลักฐานแสดงต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือ ว่าสถานีตำรวจนั้น ๆ ได้กวาดจับ
 จับกุมอยู่แล้วเท่านั้น เจ้าสำนักโสเภณีบางแห่งรู้ตัวก่อนเสียควยซ้ำว่า วันไหนตำรวจจะ
 มาจับกุม ทั้งนี้ เพื่อจะได้เตรียมคัดเลือกโสเภณีที่จะนำไปให้ศาลปรับไว้ล่วงหน้า ²

6. มูลเหตุจากการมีตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิด

อาจกล่าวได้โดยไม่ผิดไปจากความจริงเท่าใดนักว่า ถ้าปราศจาก
 อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ราชการเสียแล้ว คอร์รัปชันก็เกิดขึ้นได้ยากแม้จะมีสภาพแวดล้อม
 ประการอื่นประกอบอยู่ด้วยก็ตาม ส่วนราชการใดจะมีการคอร์รัปชันหรือไม่ขึ้นอยู่กับ
 ความเข้มแข็งของผู้นำ และความยึดมั่นในหลักจริยธรรม หลายกรณีของคอร์รัปชันเกิดขึ้น
 เพราะผู้นำอ่อนแอ คอร์รัปชันพบมากในส่วนราชการที่เจ้าหน้าที่ระดับสูง ไม่สามารถ

¹ สภาวิจัยแห่งชาติ, "รายงานผลการวิจัยเรื่องการทุจริตในวงราชการ",
 หน้า 45-46.

² ผลงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบใน
 วงราชการระหว่างปีงบประมาณ 2520-2523 (รวม 4 ปี), "วารสารสำนักงาน ป.ป.ป."
 4 (ธันวาคม 2523) : 36-43.

ความคุม เจาหนาที่ชั้นผู้น้อยให้ออกทนต่อความเขายวนของสินบนได้ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นก็คือ
 เจาหนาที่ระดับสูงเหล่านั้นก็คอร์รัปชันเสียเอง¹ มีตัวอย่างอยู่เสมอในประเทศคอย-
 พัฒนาที่ผู้นำกระทำกร คอร์รัปชัน เป็นเหตุให้ผู้อยู่ใต้งบับัญชาปฏิบัติกาม เช่น ใน
 ประเทศฟิลิปปินส์ในสมัยประธานาธิบดีควิโน คอร์รัปชันได้ขยายขอบเขตจากขาราชการ
 ระดับต่ำสุดมาสู่ระดับเบื้องตน ยกเว้นตัวประธานาธิบดีเองเท่านั้น ถ้าใครจะต้องการ
 เข้ารับราชการ ถ้าไม่จ่ายเงินจะเข้าไม่ได้ ถ้าในระดับต่ำก็เสียเงินจำนวนเล็กน้อย
 ถ้าในระดับสูงก็ต้องเสียมากหน่อย การวิพากษ์วิจารณ์เริ่มจะหนาหูมากขึ้นทุกที จน
 ประธานาธิบดีจำต้องเรียกประชุมเพื่อเริ่มการรณรงค์ต่อต้าน แต่ส่วนใหญ่ไม่เป็นผล
 เพราะว่ามีผู้สื่อข่าวคนหนึ่งแอบฟังอยู่ใตบ้านหน้าตาง ซึ่งเปิดอยู่ และแอบไต่ยิ่นที่
 ปริกษาผู้ไกลจิกประธานาธิบดีมากที่สุดคนหนึ่งอุทานว่า "จะมีประโยชน์อะไรที่จะเป็น
 พรรคที่มีเสียงข้างมาก ถ้าไม่มีทางที่จะไ้รับสินบนโดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
 เพียงแม่แต่เล็กน้อย"²

เจาพนักงานผู้มีตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติอนุญาตให้สัมปทาน
 หรือคำอนุมัติอนุญาตประกอบการต่าง ๆ ตำแหน่งหน้าที่ในลักษณะนี้เอื้ออำนวยต่อการ
 กระทำความผิด เพราะเป็นไปในลักษณะที่เป็นภาษาพูดว่า "เกือบจะว่าไม่ต้องทำ
 อะไร ปลาวังเข้ามาติดกับเอง" หมายความว่า ถักเรื่องไว้เฉย ๆ เกี่ยวก้วงมาหา
 เอง แล้วก็ได้มาอย่างนี้แต่ไม่ได้หมายความว่า การมีตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวยต่อ
 การกระทำความผิดจำต้องเป็นตำแหน่งใหญ่ ๆ ตำแหน่งเล็ก ๆ ก็ได้... ไม่จำเป็น
 ต้องมีตำแหน่งสูง ๆ เสมอไป³ มันขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ของผู้นั้นมากกว่าเจ้า-

¹ เกริกไกร จิระแพทย์, "คอร์รัปชันในรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น ใน
 รัฐนิวเซาซเวลส์" หน้า 69.

² คัมบลิว เอฟ แวร์ไรม์, "สังคมวิทยาของปัญหาคอร์รัปชันในเอเชียอาคเนย์,"
 แปลโดย สุเทพ สุนทรเกสัช, รัฐศาสตร์นิเทศ ฉบับที่ 4 (2510) : 97.

³ สุธี อากาศฤกษ์, "มูลเหตุแห่งคอร์รัปชัน," หน้า 10.

พนักงานที่ขอคอร์ปชั่นแต่อยู่ในส่วนราชการที่หาโอกาสได้ยาก จะคอร์ปชั่นน้อยกว่า
 ผู้ที่มีโอกาสดีกว่า ส่วนผู้ที่ขอสิทธิ์สุจริตอาจจะเปลี่ยนทัศนคติของเขาไปได้เมื่อมาอยู่
 ในส่วนราชการที่มีโอกาสคอร์ปชั่นได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า
 อำนาจทำให้มันเมามีคมัน ยังมีอำนาจมากและเค็ดขาดเท่าใด ก็ยังมีช่องทางที่จะ
 ฉวยโอกาสหาประโยชน์ทาง ๆ จากอำนาจที่มีอยู่มากขึ้นเท่านั้น ในกรณีเช่นนี้มักจะ
 เกิดขึ้นอยู่เสมอในประเทศที่พัฒนาที่บุคคลชั้นนำของประเทศมักจะใช้อิทธิพลฝึกคลอง
 ธรรมในรูปของการทุจริตคอร์ปชั่นขณะดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการ สมดังที่ ลอร์ด แอกตัน
 (Lord Acton) ปราชญ์ทางการเมืองของอังกฤษในศตวรรษที่ 19 โลกกล่าวไว้ว่า
 "...อำนาจทำให้มีการทุจริต ยิ่งถ้ามีอำนาจโดยสิทธิเค็ดขาดขึ้นเมื่อใดก็จะกอบโกย
 (โกง) โดยเค็ดขาดเมื่อั้น (Power Tends to Corrupt : Absolute Power
 Tends to Corrupt Absolutely)..."¹

7. มูลเหตุเกิดจากกรตกอยู่ในภาวะแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริต

ในปัจจุบัน นายสุธี อากาศฤกษ์ ได้สันนิษฐานไว้ว่า การตกอยู่ใน
 ภาวะแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริตมีทางเป็นไปได้ที่ผู้หนึ่งจะต้องทำทุจริตด้วย เพราะ
 ว่ามีตัวอย่างบุคคลที่มาหาในลักษณะเค็ดกร่อนมีมากมาย เพราะอยู่ไม่ได้ ถูกตั้งกรรมการ
 สอบสวนให้ออกจากราชการ²

ข้าราชการจำนวนไม่น้อยที่มันในที่ลับและเปิดเผยว่า ตนเองไม่ยอม
 บุ่งเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นใด ๆ เลย แต่จะหาอย่างไรได้ในเมื่อคอร์ปชั่นเป็นเรื่องของ
 "ระบบ"³

¹ สุชาติ . สุนทรศรี, "การทุจริตในวงราชการแห่งประเทศไทย," หน้า 41.

² สุธี อากาศฤกษ์, "มูลเหตุแห่งคอร์ปชั่น," หน้า 10.

³ เกริกศักดิ์ กองศิลป์, "ปัญหาคอร์ปชั่น," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ราวเดือน

ในต่างประเทศสามารถจะยกตัวอย่างที่แสดงว่าอิทธิพลของสิ่งแวดลอมก่อให้เกิดการคอร์รัปชันได้โดยเฉพาะในความเห็นของนายกรัฐมนตรีนเรนทร์แห่งอินเดีย เคยกล่าวไว้ว่า การที่ผู้นำระดับสูงเที่ยวไปประกาศว่า ทุกคนทำการคอร์รัปชันก็คือ การสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคอร์รัปชันขึ้นมาในสังคม เพราะข้าราชการชั้นผู้น้อยก็คิดว่า "หากทุกคนดูเหมือนจะทำการคอร์รัปชันเสียแล้ว ทำไมเขาจึงจะไม่คอร์รัปชันกับเขาบ้างเล่า" ¹

8. มูลเหตุค่านอื่น ๆ

นอกจากมูลเหตุต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นถึงมูลเหตุของการเกิดการคอร์รัปชัน หรือการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ อีกหลายประการพอจะหยิบยกขึ้นพิจารณาได้เป็น 2 ประการ กล่าวคือ

1) อิทธิพลของภริยาหรือผู้หญิง ซึ่งในกรณีนี้ นายอุทัย หิรัญโต กล่าวไว้ว่า ภริยามีอิทธิพลอย่างสำคัญในการก่อให้เกิดคอร์รัปชันในวงราชการไม่น้อยกว่าตัวผู้คอร์รัปชันเอง และกล่าวไว้ว่าตัวภริยาข้าราชการเป็นตัวละครสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้สามีของตนทำการคอร์รัปชันด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อความมั่นคงสมบูรณ์ และเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัว

จุดเริ่มต้นที่ทำให้ภริยาเข้ามามีส่วนในการคอร์รัปชันนั้น เพราะเหตุว่าภริยาเป็นผู้ใกล้ชิดกับสามีผู้ใช้อำนาจหน้าที่ และอำนวยความสะดวกให้ผู้อื่นมากที่สุด เหตุนี้

¹ ภวณี กীরทิบุตร, "Bureaucracy : ระบบราชการที่ปลอดจากคอร์รัปชัน," หน้า 338.

เองที่ผู้แสวงหาประโยชน์จากข้าราชการจึงชอบที่จะเข้าหา "ขุนนาย" หรือที่เรียกว่า "เขาลังบ้าน" และโดยเฉพาะในกรณีที่คนกลัวภริยาหรือภริยาเข้ามาบีบบบาทในหน้าที่การงานของสามี ในบางกรณีสามีอาจจะรังเกียจคอร์รัปชันเพราะเห็นเป็นสิ่งชั่วร้ายและกลัวจะมีความผิด แต่แล้วก็จำใจคอร์รัปชันเพราะกลัวภริยาจะไม่พอใจหรือหนีหนีพลคอกการรบเร้าของภริยาไม่ไหว ยิ่งในปัจจุบันนี้สตรีนิยมความฟุ้งเฟ้อในสังคม ต้องการอวดตัวว่ามีเงิน และเป็นคนมีฐานะทางสังคมสูง ซึ่งตามปกติแล้วก็จะแสดงตัวด้วยการมีเครื่องแต่งกายที่มีราคาแพง มีรถยนต์ราคาสูงขับขี่ มีบ้านหรูหรา ฯลฯ พฤติกรรมดังกล่าวนี้ถ้าสตรีนั้นไม่ข้าราชการที่มั่งคั่ง และช่องทางโอกาสเปิดพร้อมแล้ว ก็อาจจูงใจหรือร่วมกับสามีทำการคอร์รัปชันด้วยกัน ดังตัวอย่างกรณีการให้สัมปทานป่าไม้แก่นายสมฤกษ์ กิตติสุวรรณ¹

2) การพนัน ผู้ที่มีความเห็นไว้ว่าการพนันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการคอร์รัปชัน คือ นายชูเชิด รักตะบุตร ผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งไต่ถามว่าการพนันเป็นต้นเหตุของปัญหาอาชญากรรม และการคอร์รัปชันก็เป็นการกระทำความผิดอย่างหนึ่ง จัดได้ว่าเป็นอาชญากรรม จากประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิพากษาหัวหน้าศาลที่จะต้องรับผิดชอบในปัญหาการเงินของศาล จึงต้องใช้ความระมัดระวัง และสังเกตเจ้าหน้าที่การเงินและเจ้าหน้าที่สอบสวนการเล่นการพนันหรือไม่ หากเป็นผู้ชอบเล่นการพนันแล้วก็ต้องระมัดระวังให้ดี เพราะมีเงินนั้นแล้วอาจจะต้องมารับผิดชอบค่าใช้จ่ายหลงร่วมกับเจ้าหน้าที่ก็ได้²

¹ อุทัย หิรัญโต, "ปัญหาข้าราชการคอร์รัปชันในประเทศไทย," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 9 (มกราคม 2512) : 43-44.

² ให้ความเห็นในราชการ "สนทนากับผู้ทูลบ้านเมือง" ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 14 ตุลาคม 2524.

ปัญหาในเรื่องการพนันหรืออบายมุขอื่น ๆ จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาให้ดี เพราะเป็นที่ทราบกันแล้วว่าเมื่อหลงไหลไปกับสิ่งมัวเมาเหล่านี้เข้าแล้ว ส่วนใหญ่ มักจะสูญเสียทรัพย์สินเงินทองของทางราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนไปในตอนแรก ๆ ก็อาจจะมีจำนวนเล็กน้อยค่อมามากขึ้น ๆ จนในที่สุดไม่มีปัญญาชดใช้คืนได้ หรือถูกตรวจพบเสียก่อน ดังนั้น การพนันจึงเป็นเหตุนำมาซึ่งคอร์รัปชัน ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องสูญเสียอนาคตในปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเงินค่านายหน้า เชื้อ รัศมี บุตร ไคกลาวไว้แล้ว

คอร์รัปชัน : พิจารณาในค่านผลกระทบ

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่า การคอร์รัปชันมักจะมีปรากฏอยู่ในองค์การรัฐบาลและบริการสาธารณะของทุกประเทศ แต่ละประเทศต่างก็ได้รับผลกระทบจากคอร์รัปชันมากบ้าง น้อยบ้างต่างกัน แต่ก็เพียงเมื่อไม่นานมานี้เอง และก็มีประเทศจำนวนเพียงหยิบมือเดียวเท่านั้น ที่สามารถลดคอร์รัปชันลงได้จนไม่ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ อย่างไรก็ตาม การคอร์รัปชันได้มีผู้ถือว่าเป็น "ความพิการ" ส่วนหนึ่งของระบบการบริหารแบบองค์การ (Bureaucracy) ดังนั้น จึงสมควรจะได้อธิบายถึงผลกระทบของการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการว่า มีอย่างไรบ้าง

การคอร์รัปชันก่อให้เกิดความเสียหายโดยส่วนรวมหลายประการดังนี้

ก. ผลเสียหายทางเศรษฐกิจ

ความเสียหายเมื่อพิจารณาในค่านเศรษฐกิจเกิดขึ้นหลายประการ กล่าวคือ

1. คอร์รัปชันเป็นการกอบโกยเงินทองมหาศาลเข้ากระเป๋าเจ้าหน้าที่งานไม่กี่คน บางคนรับราชการมาได้เป็นเวลา 10 ปี มีที่ดินทรัพย์สินเป็นเศรษฐีมหาศาล

ข้าวของเครื่องใช้ในราชการมีอำนาจถึงกับเอาไปใช้ และหาอย่างเปิดเผยไม่มีคนบังคับใคร ผลแห่งการนี้ทำให้เศรษฐกิจของชาติไม่กระจายไปในหมู่ประชากร ทำให้คนมีเงินมีขึ้น คนจนจนลง การที่เงินทองของรัฐรั่วไหลลงประมาณของประเทศคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี โดยสูญเสียประโยชน์ทางการบริหารและการพัฒนาไปมากน้อยตามอัตราส่วนของเงินที่ถูกทุจริตไป บ้านเมืองจึงก้าวหน้าไปในทางเศรษฐกิจไม่ได้¹

2. ในด้านอุตสาหกรรม ประเทศใดที่มีชื่อเสียงทางทุจริตคอร์ปชั่นของข้าราชการมาก ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนของชาวต่างประเทศเพราะการช่วยเหลือของต่างประเทศนั้น เป็นธรรมดาที่ประเทศให้การช่วยเหลือจะต้องพิจารณาให้เกิดความเชื่อมั่นเสียก่อนว่าเงินทองเครื่องมือเครื่องใช้ที่เขาช่วยเหลือนั้น จะไปถึงมือประชาชนในชาติ²

สำหรับในเมืองไทยที่มีการส่งเสริมอุตสาหกรรม มีโรงงานให้คนว่างงานเข้าทำงาน แต่ครั้งมีนายทุนจากต่างประเทศจะมาลงทุนตั้งโรงงานประกอบการอุตสาหกรรม เจ้าพนักงานของเรา ก็กลับไปเรียกเอาค่าคอมมิชชั่นจากเขา นายทุนจากต่างประเทศจึงเกิดความท้อถอยไม่ปรารถนาจะมาลงทุนในเมืองไทย ไม่นานนี้นักอุตสาหกรรมญี่ปุ่นก็กลับไปให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ในประเทศของเขาว่า เมืองไทยมีคอร์ปชั่นมาก ไปติดต่อกับข้าราชการต้องพกเงินไปแจก มิฉะนั้น ก็รอดพ้นราชการไม่ได้ ข้อนี้จึงทำให้ไม่สะดวกแก่การที่เขาจะมาลงทุนประกอบการอุตสาหกรรมในเมืองไทย³

¹ รายละเอียดเพิ่มเติมอ่าน สุชาติ สุนทรศรี, "การทุจริตในวงราชการแห่งประเทศไทย," หน้า 47-49.

² สุชาติ สุนทรศรี, "การทุจริตในวงราชการแห่งประเทศไทย," หน้า 51.

³ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "สัมมนาเรื่องคอร์ปชั่น," หน้า 175.

3. ปัญหาของแพ่งทวันนั้นขึ้นอยู่กับคอร์ปชั่นด้วย เพราะเมื่อใดเจ้าพนักงานไปเก็บคอมมิชชั่นจากพอลคา เนื่องในการที่พอลคาส่งสินค้าเข้ามาจำหน่าย หรือส่งเครื่องจักรอุตสาหกรรมเข้ามาขาย พอลคายอมจะผ่านคอมมิชชั่นไปสู่วงการผู้บริโภครวม หรือส่งงบประมาณแผ่นดิน ทำให้ผู้บริโภครวมซื้อของแพง และผู้เสียภาษีต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นโดยไม่ได้ประโยชน์ตอบแทน¹

หรือกรณีตัวอย่างที่สำนักงาน ป.ป.ป. เคยทำไว้โดยให้เจ้าหน้าที่ ป.ป.ป. นั่งรถสิบล้อจำนวน 3 คัน ที่ขนส่งสินค้าเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อต้องการทราบว่า จะเสียเบี่ยงเบนรายทางมากน้อยเท่าใด ปรากฏว่าในคราวนั้นถูกเรียกตรวจ 26 ครั้ง ถ้าเวลาปกติจะแล่นจากต่างจังหวัดมาถึงกรุงเทพฯ ใช้เวลา 8 ชั่วโมง แต่เดี๋ยวนั้นใช้เวลาถึง 16 ชั่วโมง และรวมเงินที่เสียให้แก่อานต่าง ๆ เจ้าหน้าที่หลายสังกัดด้วยกัน เป็นเงินถึง 11,090 บาท ซึ่งแน่นอนว่าพอลคาจะคงเอาราคานี้ไปพ่วงกับต้นทุนราคาสินค้า ผู้ที่รับมาปลุกประชาชนผู้ซื้อของบริโภค²

4. คอร์ปชั่นทำให้การพัฒนาบ้านเมืองล่าช้าไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย ม.ร.ว.เส็นีย์ ปราโมช ได้ยกตัวอย่างถึงบทความที่มีผู้เขียนลงในหนังสือพิมพ์บางกอกเว็ลล์ว่า ในจำนวนเงินลงทุนพัฒนาจังหวัดมีล้านบาทนั้นได้ผลมาเพียง 40 % เท่านั้นเอง ผู้เขียนโดยยกตัวอย่างงานสร้างถนนกำหนดให้สร้างสองกิโลเมตร มีเครื่องมือเครื่องใช้ให้ครบ บ้านเมืองอื่นเข้าสร้างถนนได้ 16 กิโลเมตร เมืองไทยทำได้เพียง 3.5 กิโลเมตร³ ก่อให้เกิดความล้มเหลวไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการได้ * *

¹ ม.ร.ว.เส็นีย์ ปราโมช, "สัมมนาเรื่องคอร์ปชั่น," หน้า 175-176.

² สุธี อากาศฤกษ์, "มูลเหตุแห่งคอร์ปชั่น," หน้า 9.

³ ม.ร.ว.เส็นีย์ ปราโมช, "สัมมนาเรื่องคอร์ปชั่น," หน้า 176.

ในปัจจุบันจากรายงานผลการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เมื่อปี พ.ศ. 2523 ระหว่าง 1 ตุลาคม 2522 ถึง 30 กันยายน 2523 ปรากฏผลงานที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ ของรัฐที่ประเมินเป็นต้นทุนได้และเรียกชดเชยเงินคืนมีทั้งที่พบความเสียหายเท่าที่ประเมินได้ การตรวจพบการก่อสร้างฝาย สร้างถนน ใ้ทำการก่อสร้างโดยไม่ปฏิบัติตามระเบียบการจ้างหรือไม่ถูกต้องตามแบบรายการ การทุจริตในการก่อสร้างอาคารเรียน โรงฝึกงานหรือโรงอาหาร ตลอดจนผลงานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบเกี่ยวกับการลักลอบส่งแร่ออกนอกราชอาณาจักรและอื่น ๆ สรุปผลงานที่ประมาณการเป็นต้นทุนได้ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3,325,911,660.27 บาท ซึ่งเมื่อมองดูแล้วก็นับเป็นตัวเลขที่มีน้อย เมื่อจะมองในมุมที่กลับกันแล้ววิเคราะห์ถึงจำนวนตัวเลขที่รัฐสามารถเร่งรัดและติดตามการชดเชยเงิน หรือผลประโยชน์ที่ทางราชการได้รับแล้ว 3,195,615,753.95 บาท¹ พอจะแสดงให้เห็นว่า การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหากไม่มีการป้องกันและปราบปรามแล้วนั้น คือผลเสียที่จะทำให้การพัฒนาประเทศต้องล่าช้าไป หรือทำให้รัฐสูญเสียผลประโยชน์ไปเป็นจำนวนเงินดังกล่าว

2. ผลเสียทางสังคม

พิจารณาทางด้านสังคม คอร์รัปชัน... นานไปจะทำลายชาติ เพราะคอร์รัปชันเกิดจากโรคจิตทราม เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ส่วนรวม ไม่มีความรู้สึกรับผิดชอบส่วนร่วม เมื่อโกงชาติและประชาชนได้โดยไม่มีใครเอาผิด เอาโทษก็กลายเป็นเยี่ยงอย่าง เจ้าพนักงานคนไหนคดโกงก็กลายเป็นคนมั่งมี คนไหนไม่โกงกับเขาอยู่เป็นก้างขวางคอเขา ๆ เขาออกต้องพ่ายแพ้แก่ความดีของตนเอง คนไม่โกงก็ต้องโกง

¹ "ผลงานของคณะกรรมการ ป.ป.ป.ระหว่างปีงบประมาณ 2520-2523 (รวม 4 ปี)," วารสารสำนักงาน ป.ป.ป., 4 (ธันวาคม 2523), หน้า 35.

ผลเสียของคอร์ปชั่นทำให้ผู้ที่ค่อนข้างยากจนและทำอย่างไร ความหมายไปในทางตรงกันข้าม การคอร์ปชั่นจะทำให้คนรวยและผู้ที่มั่งคั่ง ซึ่ง เป็นฝ่ายได้เปรียบอยู่แล้ว ใ้ได้รับประโยชน์มากขึ้น นั่นคือสิ่งที่นำมาซึ่งความอยุติธรรมที่ประชาชนโดยทั่วไปได้รับ ซึ่งในการไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วมีการจ่ายเงินค่านำรอน้ำชา ทำให้เป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ดีเกิดขึ้น เป็นทางก่อให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีและทำให้มีการรู้สึกแตกแยกระหว่างข้าราชการกับประชาชน จะไม่มีสังคมที่รู้จักปกครองตนเองเกิดขึ้นใ้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีการคอร์ปชั่น

เมื่อพิจารณาในค่านศีลธรรมจรรยา ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป ในค่านการศึกษา ค่านอนามัย สาธารณสุข ค่านสวัสดิการ ฯลฯ แล้วจะเห็นว่า การคอร์ปชั่นแทรกซึมเข้าไปอยู่ในสังคมไทยในทางทุกด้านทุกแขนงทุกสาขายอมส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกคนไม่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องและทั่วถึง การอนามัยและสาธารณสุขของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ดีพอ ชีวิตของประชาชนยังลำบากยากแค้น ศีลธรรมจรรยาของประชาชนจะเสื่อมโทรมเห็นแก่ตัว ขาดมาตรฐานอันดีงามของสังคม เยาวชนส่วนใหญ่ไม่มีอะไรยึดถือ ในที่สุดก็จะเพิ่มไปภัยความยุ่งเหยิงและอาจถึงกาลหิมาศได้¹

๓

ค. ผลเสียทางการบริหาร

ผลที่เห็นได้ชัดของคอร์ปชั่นในขณะนี้คือ ความระส่ำระสายในทางการปกครองและการขาดประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งแต่ราชการบริหาร

¹ รายละเอียดเพิ่มเติมที่อ่าน กรม สกลเสนา, "การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ : บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย", หน้า 64.

ส่วนกลางออกไปจนถึงราชการบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองของประเทศในส่วนรวมก็ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความสะอาดของบ้านเมือง ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ไม่ได้รับความสะดวกและความถูกต้องในการปฏิบัติ หรือได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน ฯลฯ ทั้งนี้ เป็นผลเกิดจากคอร์ปชั่นทั้งสิ้น ใครให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ ก็จะได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษกว่าคนอื่น หรือแม้แต่ในกรณีเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและมีการเรียกร้องเงินกันเพื่อลมคดียุติ หรือบรรเทาความเสียหาย ผู้ที่ไม่มีเงินและพรรคพวกจะถูกบีบบังคับจนเสียเปรียบ บางครั้งฝ่ายที่ถูกจะกลีบกลายเป็นฝ่ายที่ผิด และฝ่ายที่ผิดกลีบกลายเป็นฝ่ายที่ถูก ถ้าหากฝ่ายนั้นเสียเงินให้เจ้าหน้าที่¹

ตามความเห็นของทนายศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เมื่อพิจารณาในคานาราชการ ซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขของปวงชน คอร์ปชั่นทำให้เจ้าหน้าที่งานหย่อนสมรรถภาพปฏิบัติราชการไม่ไถ่ผลเท่าที่ควรได้ เพราะเมื่อไปทำงานเพื่อเงินเสียแล้ว เจ้าหน้าที่งานจะปฏิบัติราชการให้เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพไม่ได้² ผู้บังคับบัญชาคอร์ปชั่นบาง ผู้ใต้บังคับบัญชาคอร์ปชั่นบาง การบริหารงานไม่มีการปกครองบังคับบัญชาที่ก็เกิดความล้มเหลวขึ้นในที่สุด สิ่งที่จะตามมาคือ การแตกแยกของวาระหว่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน หรือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน หรือระหว่างประชาชนกับประชาชนมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลให้กระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของประเทศชาติ³

¹ กมล สกลเดชา, "การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ : บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย," หน้า 64.

² ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "สัมมนาเรื่องคอร์ปชั่น," หน้า 174.

³ เรื่องเดียวกัน.

4. ผลเสียทางการเมือง

นักสังคมวิทยาผู้เชี่ยวชาญ คือ เรมองด์ แลรอง ได้ถือว่าคอร์ปชั่นเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดอันหนึ่งของการปฏิวัติ¹ สำหรับในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันมักจะนำปัญหาคอร์ปชั่นมาเป็นข้ออ้างประการหนึ่ง²

ทนายศาสตราจารย์ชานินทร์ กรัยวิเชียร อธิบายว่า

"เท่าที่ปรากฏข้อเท็จจริงในบรรดาประเทศกึ่งพัฒนาทั้งหลาย มักจะปรากฏว่ามีผู้ก่อการปฏิวัติขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่แล้วในท้ายที่สุดพวกปฏิวัตินั้นกลับกระทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงเสียเอง และกระทำความเลวร้ายเสียยิ่งกว่าพวกที่ถูกโค่นไปด้วยซ้ำ พฤติการณ์ทำนองนี้เป็นที่มาของคำพังเพยในภาษาอังกฤษที่ว่า Thieves shouting "stop thief" หรือที่ไทยเรามองไปอีกมุมหนึ่งว่า "เหลือบผู้ใหม่"³

เมื่อพิจารณาผลเสียทางการเมืองด้านอื่น ๆ คอร์ปชั่นประเภทนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่ง ทำให้ปวงชนเกลียดชังเจ้าพนักงานตลอดจนรัฐบาลของบ้านเมือง ทำให้ปัญหาเรื่องลัทธิการเมืองเข้าแทรกแซงได้⁴

¹ กมล สกลเดชา, "การทุจริตและประพฤตินิชอบในวงราชการ : บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย," หน้า 65.

² สุชาติ สุนทรศรี, "การทุจริตในวงราชการแห่งประเทศไทย," หน้า 65-66.

³ ชานินทร์ กรัยวิเชียร, "กฎหมายกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง," การฉ้อราษฎร์บังหลวง, หน้า 12.

⁴ รายละเอียดเพิ่มเติมตาม น.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "สัมมนาเรื่องคอร์ปชั่น," หน้า 178-179.